

Szkoła Podstawowa im. ks. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Sarzynie

Zasady współpracy nauczycieli wiodących i nauczycieli współorganizujących proces nauczania

The document was developed as part of the project "Into the future with inclusive education".

W zespole klasowym podczas lekcji współpracuje zazwyczaj dwóch nauczycieli, czyli nauczyciel przedmiotu i nauczyciel współorganizujący proces nauczania. To właśnie jakość współpracy tych nauczycieli decyduje o atmosferze panującej w klasie oraz efektach nauczania i wychowania zarówno w odniesieniu do uczniów pełnosprawnych, jak i tych o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Jeśli ta współpraca opiera się na właściwych zasadach, uzyskiwane efekty mogą czasami przekroczyć nasze oczekiwania i to w stosunku do obu integrowanych grup dzieci.

1. Cele współpracy:

- Opracowanie skutecznych sposobów gromadzenia i przekazywania informacji o zespole klasowym.
- Znalezienie najlepszych sposobów integrowania potrzeb edukacyjnych i wychowawczych dzieci.
- Indywidualizacja procesu nauczania.
- Wszechstronne zintegrowanie oddziaływań edukacyjnych i wychowawczych skierowanych do ucznia niepełnosprawnego.
- Jasne określenie zakresu działań nauczycieli współtworzących proces dydaktyczny.

2. Działania nauczycieli podejmowane w najważniejszych obszarach współpracy.

Obszar współpracy	Czynności nauczyciela wspomagającego		Czynności nauczyciela przedmiotu	
	Przygotowanie do spotkania	W czasie spotkania	Przygotowanie do spotkania	W czasie spotkania
1. Poznanie zespołu klasowego.	Pierwsze spotkanie w roku szkolnym			
	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Zapoznanie się z dostępnymi informacjami na temat zespołu klasowego, szczególnie dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych (rozmowa z poprzednim wychowawcą klasy i nauczycielami oraz innymi pracownikami szkoły (pedagog szkolny, psycholog, pielęgniarka, lekarz). ✚ Zebranie uzyskanych informacji i selekcja ze względu na ich ważność w dalszej pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Przedstawienie uzyskanych informacji ze szczególnym uwzględnieniem dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. ✚ Wskazanie obszarów dalszych działań diagnostycznych. ✚ Ustalenie sposobów i narzędzi, które można wykorzystać w celu dokładniejszego poznania potrzeb, możliwości i ograniczeń dzieci o specjalnych potrzebach 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Zapoznanie się z dostępnymi informacjami na temat zespołu klasowego, w tym również dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych (rozmowa z poprzednim wychowawcą klasy i nauczycielami oraz innymi pracownikami szkoły (pedagog szkolny, psycholog, pielęgniarka, lekarz). ✚ Analiza uzyskanych informacji pod kątem ich przydatności w projektowaniu dalszego procesu edukacyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Przedstawienie uzyskanych informacji na temat zespołu klasowego, w tym również uczniów integrowanych. ✚ Omówienie specyfiki przedmiotu. ✚ Ustalenie i zaplanowanie działań umożliwiających dokładniejsze poznanie zespołu, szczególnie w zakresie obszarów ułatwiających pracę na danym przedmiocie.

Erasmus+

		edukacyjnych, biorąc pod uwagę specyfikę przedmiotu.		
Systematyczne działania w ciągu roku szkolnego				
	<ul style="list-style-type: none"> Podsumowanie dodatkowych, uzyskanych w oparciu o przeprowadzone obserwacje informacji o możliwościach i trudnościach dzieci integrowanych oraz podjętych działaniach diagnostycznych.	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawienie przygotowanego materiału i ustalenie, które predyspozycje będą ułatwiały pracę na danym przedmiocie, a co musi podlegać systematycznemu doskonaleniu.	<ul style="list-style-type: none"> Opracowanie charakterystyki zespołu klasowego z wykorzystaniem własnych obserwacji prowadzonych podczas lekcji.	<ul style="list-style-type: none"> Prezentacja przygotowanych informacji. Ustalenie z nauczycielem współorganizującymi proces nauczania podstawowych zasad pracy w konkretnym zespole klasowym z

The document was developed as part of the project "Into the future with inclusive education".

Erasmus+

		 Uwzględnienie w planowanych działaniach pracy wychowawczej .		uwzględnieniem jego specyfiki.
2.Przygotowanie rozkładu materiału z	Przygotowanie do spotkania	W czasie spotkania	Przygotowanie do spotkania	W czasie spotkania
Pierwsze spotkanie w roku szkolnym				

The document was developed as part of the project "Into the future with inclusive education".

Erasmus+

<p>przedmiotu lub planu wynikowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Zapoznaje się z podstawą programową przedmiotu.	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Zapoznaje się z opracowanym przez nauczyciela przedmiotu rozkładem materiału lub planem wynikowym. ✚ Zadaje pytania dotyczące niejasności w prezentowanym rozkładzie materiału. ✚ Omawia z nauczycielem przedmiotu proponowane przez siebie modyfikacje w rozkładzie zgodnie z możliwościami i ograniczeniami uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych (sposób wprowadzanych modyfikacji w tekście przygotowanego rozkładu nauczyciele ustalają wspólnie).	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Przygotowuje rozkład materiału swojego przedmiotu na krótszy okres, np. jednego miesiąca. ✚ Wyszczególnia treści i umiejętności podstawowe.	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Omawia przygotowany przez siebie rozkład materiału, zwracając szczególną uwagę na te umiejętności i treści, które wg niego powinni opanować wszyscy uczniowie. ✚ Ustala z pedagogiem specjalnym sposób wprowadzania przez niego modyfikacji w rozkładzie materiału.
<p style="text-align: center;">Systematyczne działania w ciągu roku szkolnego</p>				

Erasmus+

	<ul style="list-style-type: none"> Analizuje realizację ujętego w rozkładzie materiału programu, szczególnie u uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych .	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia realizację treści i zakres wykształconych umiejętności, zgodnie z wprowadzonymi modyfikacjami, w grupie dzieci integrowanych. Oceni przydatność wprowadzonych modyfikacji i ich zgodność z potrzebami dzieci.	<ul style="list-style-type: none"> Zaznacza elementy ujęte w rozkładzie, które nie zostały zrealizowane i analizuje powody braku realizacji. Opracowuje rozkład materiału na następny okres czasu.	<ul style="list-style-type: none"> Omawia stopień realizacji opracowanego rozkładu materiału . Prezentuje przygotowany rozkład materiału na następny okres czasu z omówieniem jak poprzednio .
	Systematyczne działania w ciągu roku szkolnego			
3. Przygotowanie poszczególnych jednostek lekcyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Bliżej zapoznaje się np. z podręcznika z tematyką lekcji, które będą omawiane. Przygotowuje sobie pytania dotyczące niejasnych elementów lekcji .	<ul style="list-style-type: none"> Zadaje pytania dotyczące niejasnych elementów lekcji. Proponuje zakres treści i umiejętności możliwy do opanowania przez uczniów z ograniczonymi możliwościami intelektualnymi. Proponuje cele terapeutyczne lekcji. Opracowuje przy pomocy nauczyciela przedmiotu projekt kart pracy i zapisu do	<ul style="list-style-type: none"> Przygotowuje propozycje rozwiązań metodycznych kilku (4–5) jednostek lekcyjnych. Zastanawia się, które elementy lekcji mogą być szczególnie trudne dla niektórych dzieci, w tym nie tylko integrowanych. Przygotowuje niezbędne pomoce, z którymi powinien zapoznać się nauczyciel współorganizujący zajęcia.	<ul style="list-style-type: none"> Uzyskuje od nauczyciela współorganizującego zajęcia informacje dotyczące zaburzeń występujących u dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, które należy uwzględnić, planując przebieg procesu edukacyjnego. Podaje nauczycielowi współorganizującemu zajęcia zakres podstawowych treści i

The document was developed as part of the project "Into the future with inclusive education".

Erasmus+

		<p>zeszytu, dostosowując je do możliwości intelektualnych i manualnych uczniów.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ustala z nauczycielem przedmiotu zakres swojej aktywności podczas lekcji .		<p>umiejętności do poszczególnych tematów.</p> <ul style="list-style-type: none"> Dokładnie omawia treści, które będą realizowane na lekcjach. Zapoznaje nauczyciela współorganizującego zajęcia z założonymi celami lekcji i sposobami ich realizacji. Prezentuje środki dydaktyczne, które wykorzysta podczas omawianych lekcji. Ustala z nauczycielem współorganizującym zajęcia, w których elementach lekcji może on włączyć się, pracując z całą klasą.
5.Dokumentowanie postępów uczniów.	Systematyczne działania w ciągu roku szkolnego			
	<ul style="list-style-type: none"> Gromadzenie i porządkowanie zgodnie z przyjętymi przez siebie zasadami różnorodnych prac dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Dokonuje analizy zgromadzonych prac, wyciągając wnioski dotyczące	<ul style="list-style-type: none"> Zapoznaje nauczyciela przedmiotu z wnioskami na temat postępów i trudności dzieci niepełnosprawnych sformułowanymi w	<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystuje uwagi nauczyciela współorganizującego proces nauczania do planowania dalszej pracy w klasie.	<ul style="list-style-type: none"> Dyskutuje z nauczycielem współorganizującym zajęcia na temat informacji uzyskanych z analizy prac dzieci .

The document was developed as part of the project "Into the future with inclusive education".

Erasmus+

	postępów dzieci lub pojawiających się trudności.	oparcie o zgromadzone prace uczniów.		
6.Ocenianie.	Systematyczne działania w ciągu roku szkolnego			
		<ul style="list-style-type: none"> Omawia z nauczycielem przedmiotu cząstkowe i okresowe oceny uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz zachowania. 		<ul style="list-style-type: none"> Ustala z nauczycielem współorganizującym zajęcia oceny cząstkowe, okresowe i z zachowania uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
7. Działania wychowawcze.	Systematyczne działania w ciągu roku szkolnego			
	<ul style="list-style-type: none"> Analizuje problemy wychowawcze z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych podczas lekcji, określa najczęstsze problemy, próbuje zaplanować działania zaradcze. Prowadzi notatki w zeszycie obserwacji. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozmawia z nauczycielem przedmiotu na temat problemów wychowawczych z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zapoznaje go ze swoją interpretacją przyczyn oraz zaplanowanymi działaniami zaradczymi. Ustala udział nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> Zastanawia się nad trudnościami wychowawczymi w klasie utrudniającymi przebieg zajęć. Analizuje problemy wychowawcze z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych . 	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawia swoją analizę problemów wychowawczych w klasie. Korzysta z obserwacji prowadzonych przez nauczyciela współorganizującego zajęcia. Rozmawia na temat wspólnych oddziaływań wychowawczych w klasie, określając swoją rolę.

Erasmus+

		przedmiotu w zaplanowanych oddziaływaniach wychowawczych. ✚ Ustala, z którymi rodzicami powinien rozmawiać.	✚ Ustala konieczność spotkań z rodzicami niektórych uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
--	--	--	--

3. Systematyczne spotkania

Systematyczne spotkania współpracujących nauczycieli powinny być miejscem ustalania, jakie konkretne działania będzie podejmował każdy z nich podczas realizacji zaplanowanych zajęć. Dokonanie takiego podziału odpowiedzialności jest szczególnie ważnym elementem współpracy nauczycieli w czasie lekcji w ramach poszczególnych bloków tematycznych i przedmiotów. Nauczyciel współorganizujący proces nauczania, dobrze znając przebieg lekcji i swoje zadania w poszczególnych jej etapach, staje się na równi z nauczycielem przedmiotu uczestnikiem procesu dydaktycznego.

Podczas spotkań obydwaj nauczyciele muszą omówić problemy dydaktyczne i wychowawcze, powstałe podczas prowadzonych wspólnie zajęć. W przypadku przedmiotów, których ilość w tygodniu jest znaczna, takich jak język polski lub matematyka, proponuje się **spotkania raz w tygodniu**. Natomiast jeżeli dotyczą one przedmiotów realizowanych podczas mniejszej liczby godzin tygodniowo, wystarczą **dwa lub jedno spotkanie w miesiącu**. Nauczyciel przedmiotu poznaje trudności, z którymi boryka się pedagog specjalny, ten zaś ma okazję zorientować się w problemach innych uczniów. Wymiana doświadczeń umożliwia wypracowanie sposobów rozwiązania problemów. Zaplanowane treści zajęć konsultuje pod względem poprawności merytorycznej z nauczycielem przedmiotu. Nauczyciel współorganizujący proces nauczania przedstawia nauczycielowi przedmiotu cele terapeutyczne, które będą realizowane w czasie zajęć zarówno przez niego, jak i nauczyciela przedmiotu. Cele te zakładają usprawnianie uczniów niepełnosprawnych, jak również mogą dotyczyć innych uczniów, choćby niedostosowanych społecznie, czy mających chwilowe problemy z integracją z zespołem klasowym.

Obaj nauczyciele muszą ustalać zakres treści obowiązkowych dla dzieci niepełnosprawnych oraz umiejętności, jakie mają opanować, a które należy sprawdzić podczas planowanych sprawdzianów. Nauczyciel współorganizujący proces nauczania z pomocą nauczyciela przedmiotu powinien

przygotować zadania dostosowane do możliwości intelektualnych uczniów oraz ich sprawności, w zakresie opanowania określonych umiejętności. Zależnie od zróżnicowania grupy dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych może zaistnieć sytuacja, że każde dziecko będzie musiało mieć przygotowaną specjalnie dla niego wersję sprawdzianu.

4. Ocenianie uczniów w zespole klasowym.

Praca z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych wymaga wypracowania bogatszych sposobów oceniania oraz stworzenia różnego rodzaju wzmocnień. Nauczyciele przewidują takie momenty w toku lekcji, w których postarają się szczególnie docenić efekty pracy dzieci z dysfunkcjami.

- Oceny otrzymywane przez uczniów niepełnosprawnych, podkreślające ich wkład pracy w opanowanie nowych treści lub umiejętności, mogą mieć pewne dodatkowe oznaczenia, np. literki, naklejki kolorowe, wymyślone znaczki, a ich znaczenie należy dzieciom wytłumaczyć.
- W szczególnych przypadkach, przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z dysfunkcji ucznia, może on być nagrodzony za wkład pracy oceną wyższą o jeden stopień niż wynika to z ogólnie przyjętych kryteriów oceniania.
- Za sprawdzian uwzględniający ten sam zakres materiału, ale przygotowany w zmienionej formie uczeń może otrzymać ocenę dobrą lub bardzo dobrą.
- Nauczyciel współorganizujący proces nauczania ma prawo sprawdzić i ocenić na lekcji wiedzę ucznia z dysfunkcjami w formie ustnej lub pisemnej zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej.
- Przy wystawianiu oceny z zachowania należy uwzględnić stwierdzone przez specjalistów zaburzenia emocjonalne dziecka.

Przedstawione propozycje mogą ulegać modyfikacjom zależnie od potrzeb zespołu klasowego, jak i współpracujących ze sobą nauczycieli. Jednak brak wypracowanego modelu współpracy, do którego można się odwołać jako do pewnego szkieletu czy wzorca, prowadzi do trudności w kontakcie pedagogów i braku właściwej organizacji pracy na lekcji i może być poważną przeszkodą w osiągnięciu korzyści, które byłyby proporcjonalne do nakładu pracy, jakiego wymagają od nauczycieli zespołu klasowego. Własny program współpracy daje nauczycielom komfortową sytuację, w której

każdy zna swoje miejsce i rolę, jaką ma do spełnienia w procesie dydaktycznym, aby był on skuteczny zarówno w stosunku do uczniów niepełnosprawnych, jak i pozostałych, z uwzględnieniem ich indywidualnych możliwości i ograniczeń.

4.1. Do najważniejszych zadań nauczycieli oceniających ucznia niepełnosprawnego należy:

- ✚ udzielanie pomocy dziecku w celu jak najpełniejszego rozwoju jego psychofizycznych możliwości modyfikowanie programu nauczania do potrzeb i możliwości każdego ucznia w zakresie treści i metod oraz tempa uczenia się poszczególnych dzieci,
- ✚ motywowanie ucznia do dalszej pracy (nagradzanie najmniejszych sukcesów, stosowanie zasady stopniowania trudności w celu umożliwienia mu uzyskania pozytywnej oceny),
- ✚ systematyczne informowanie rodziców o postępach w nauce i pojawiających się trudnościach w celu ustalenia wspólnych oddziaływań na ucznia.

5. Zadania nauczyciela wiodącego i nauczyciela współorganizującego proces nauczania.

Nauczyciel przedmiotowy i współorganizujący proces nauczania w organizacji zajęć edukacyjnych w klasie integracyjnej muszą uwzględniać indywidualne zainteresowania i uzdolnienia ucznia, tj.:

- ✚ obniżyć próg wymagań dzieciom, którym nauka sprawia trudności, zapewniając jednocześnie wysoki poziom nauczania dzieciom zdolnym;
- ✚ realizować wspólne treści z zakresu programu nauczania, ale różnicować: tempo, organizację klasy, dostosowywanie programu.

Aby nauczanie zaspokajało potrzeby wszystkich uczniów, działania pedagogów muszą być zaplanowane wspólnie. Role obu nauczycieli mogą być wymienne, a ich działania powinny się uzupełniać.

Nie można mówić o przypisaniu nauczyciela współorganizującego proces nauczania tylko do uczniów niepełnosprawnych oraz pełnienia roli czysto usługowej w stosunku do nauczyciela prowadzącego zajęcia. Nie może on ograniczać się tylko do pracy nad powierzonymi mu uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Zespół klasowy traktowany powinien być jako jedna grupa pracująca w oparciu o jeden i ten sam program nauczania i wychowania. Jednak ze względu na zróżnicowane potrzeby edukacyjne uczniów program ten powinien być modyfikowany pod względem treści i metod oraz dostosowany do możliwości i potrzeb uczenia się dzieci.

- 5.1.** W pracy z dziećmi niepełnosprawnymi nauczyciel wiodący i nauczyciel współorganizujący proces nauczania powinni:
- stosować zasadę stopniowania trudności,
  - włączać dzieci do prac grupowych tak, aby każde dziecko miało w niej swój wkład,
  - aktywizować dziecko do jak najpełniejszego udziału w lekcji,
  - zapewnić pomoc uczniom niepełnosprawnym w zakresie umożliwiającym im przeżycie sukcesu,
  - stosować zasadę nagradzania w celu wzmocnienia pozytywnego, wzbudzenia aktywności i motywacji do nauki,
  - zapewnić miłą i przyjazną atmosferę na zajęciach; „klimat emocjonalny, jaki towarzyszy uczeniu jest bardzo istotny - dziecko szczęśliwe łatwiej się uczy” jest to podstawowa idea integracji.
- 5.2.** Nauczyciel współorganizujący proces nauczania ustala wymagania edukacyjne dla każdego dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, stosownie do jego możliwości i potrzeb.
- 5.3.** Nauczyciel współorganizujący proces nauczania odpowiada za dobór treści programowych i metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi między innymi:
- ustala ramowy program nauczania dla dzieci posiadających orzeczenie PPP, zawierający podstawowe wymogi edukacyjne z poszczególnych przedmiotów nauczania.
  - przygotowuje dostosowane sprawdziany i karty pracy dla uczniów o obniżonych wymaganiach edukacyjnych.
- 5.4.** Nauczyciel współorganizujący proces nauczania prowadzi dokumentację każdego ucznia niepełnosprawnego.

6. Współpraca z rodzicami.

- 6.1. Przekazywanie informacji dotyczących postępów w rozwoju dziecka, a także informowanie o pojawiających się trudnościach w nauce oraz o zaburzeniach zachowania.
- 6.2. Udzielanie fachowych wskazówek dotyczących pomocy specjalnej i metod pracy z dzieckiem w domu.
- 6.3. Kształtowanie właściwych postaw wobec dziecka służących jego pełnej akceptacji.
- 6.4. Angażowanie rodziców do współdziałania ze szkołą, poradnią specjalistyczną, aktywizowanie do udziału wraz z dzieckiem w szkolnych uroczystościach, wycieczkach, imprezach klasowych.
- 6.5. Nauczyciel współorganizujący proces nauczania ma prawo wyłączyć ucznia niepełnosprawnego z pracy w klasie jeżeli stwierdzi, że indywidualna nauka będzie efektywniejsza, a czas przeznaczony na rozwiązywanie problemów edukacyjnych lepiej wykorzystany.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

The document was developed as part of the project "Into the future with inclusive education".